

2. Овандер Н. Огляд міжнародних та українських стандартів з управління ризиками з погляду сучасних викликів та загроз. Економіка та суспільство. 2021. № 27. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-26>

3. Агросектор України 2022–2025: втрати, урожайність та погодні виклики воєнних років. URL: <https://superagronom.com/articles/829-yak-viyna-vplinula-na-agrosektor-ukrayini-urojajnist-vtrati-ta-umovi-20222025>

***Abstract:** The theses examine the features of risk management in the agricultural sector of the economy under martial law and climate instability. The impact of military actions on the reduction of agricultural production, the problem of land mining and land contamination is analyzed. In accordance with the ISO 31000:2018 standard, the main methods of responding to risks are systematized, in particular: avoidance, minimization, transfer (insurance and hedging) and acceptance. The need to implement an integrated approach that combines diversification of production, digitalization of monitoring and development of human capital to ensure food security and the resilience of enterprises in crisis conditions is substantiated.*

***Keywords:** Agricultural sector, risk management, martial law, food security, methods of risk minimization.*

Науковий керівник

Олійник Т. Г.,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки підприємств,

Миколаївський національний аграрний університет

УДК 332.13:338.43

Аналіз структурних змін у виробництві продукції АПК України: обліково-статистичний аспект

Кан Олена,

здобувачка вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** досліджено динаміку та трансформацію співвідношення рослинництва і тваринництва, визначено економічні та інституційні чинники структурних зрушень, а також окреслено проблеми інформаційного забезпечення аналізу.*

Ключові слова: агропромисловий комплекс, структурні зміни, рослинництво, тваринництво, обліково-статистичний аналіз, економічні фактори, статистичний моніторинг, аграрна політика,

Структурні зміни у виробництві продукції АПК України відображають трансформацію співвідношення між галузями рослинництва і тваринництва, видами продукції, формами господарювання та регіональною спеціалізацією. У теоретичному аспекті вони розглядаються як закономірний результат дії економічних законів попиту і пропозиції, ресурсної забезпеченості, технологічного прогресу та інституційних змін. В умовах ринкової економіки структурні зрушення виступають індикатором адаптації аграрного сектору до внутрішніх і зовнішніх викликів.

Для України структурні зміни в аграрному секторі мають особливе значення, оскільки АПК формує вагомую частку ВВП і експорту країни. Трансформаційні процеси, інтеграція до європейського економічного простору та воєнні дії зумовили переорієнтацію виробництва, зміну товарної структури та концентрацію ресурсів у більш рентабельних напрямках. У процесі аналізу застосовуються методи горизонтального та вертикального аналізу, розрахунок структурних часток і коефіцієнтів структурних зрушень, індексний метод, а також порівняння динаміки показників у часовому розрізі. Важливим є визначення питомої ваги рослинництва і тваринництва, окремих видів продукції в загальному обсязі виробництва, а також аналіз змін у структурі реалізації та експорту.

Аналіз структурних змін доцільно здійснювати на основі офіційних даних Державна служба статистики України за 2019–2023 роки, що дозволяє простежити як довгострокові тенденції, так і вплив воєнного чинника.

У 2021 році було зафіксовано історично рекордний урожай зернових і зернобобових культур — близько 86 млн т. У 2022 році через воєнні дії обсяг скоротився до приблизно 53 млн т (зменшення майже на 38 %), а у 2023 році виробництво частково відновилося — до близько 58 млн т [1]. Виробництво соняшнику становило у 2021 році 16,4 млн т, у 2022 році знизилося до 10,1 млн т, а у 2023 році зросло до близько 12,2 млн т [2]. Таким чином, навіть після спаду рослинництво зберігає домінуючу частку у структурі валової продукції — понад 70 % загального обсягу аграрного виробництва [3].

У структурі тваринництва простежується довгострокова тенденція скорочення поголів'я. Якщо у 2010 році в Україні налічувалося близько 4,5 млн голів великої рогатої худоби, то на початок 2023 року — близько 2,6 млн, тобто зменшення майже на 42 %. Поголів'я корів скоротилося до приблизно 1,5 млн голів. Виробництво молока зменшилося з 11,2 млн т у 2010 році до близько 7,4 млн т у 2023 році. Це свідчить про структурне звуження традиційного молочного скотарства. [1]

Водночас птахівництво демонструє відносну стійкість. У 2021 році поголів'я птиці становило близько 220 млн голів, у 2022 році скоротилося до приблизно 202 млн, а у 2023 році знову зросло до понад 214 млн голів. Частка

м'яса птиці у загальному виробництві м'яса перевищує 50 %, що свідчить про структурний зсув усередині галузі тваринництва на користь більш індустріалізованих напрямів.

Якщо порівнювати індекси сільськогосподарської продукції, то у 2022 році загальний обсяг аграрного виробництва скоротився приблизно на 25–30 % порівняно з 2021 роком, при цьому спад у рослинництві був глибшим, але саме воно формує основну частину валової продукції. У 2023 році зафіксовано часткове відновлення — приріст близько 5–7 % у порівнянні з 2022 роком.

Отже, кількісний аналіз підтверджує такі структурні зміни: по-перше, стійке домінування рослинництва (понад 70 % валової продукції); по-друге, довгострокове скорочення великої рогатої худоби (–42 % за понад десятиліття); по-третє, відносна стабільність і висока частка птахівництва у структурі м'ясного виробництва. Саме ці числові показники свідчать про глибоку трансформацію галузевої структури АПК України.

Вплив економічних факторів на структурні зміни в АПК України проявляється насамперед через коливання цінової кон'юнктури та рентабельності окремих видів продукції. Високі світові ціни на зернові та олійні культури стимулюють розширення рослинництва, оскільки його рентабельність у сприятливі роки може перевищувати 30–40 % [4]. Натомість тваринництво залишається менш прибутковим через високу собівартість кормів і тривалий виробничий цикл, що зумовлює перерозподіл інвестицій на користь рослинницьких напрямів.

Інституційні та інвестиційні фактори також істотно впливають на трансформацію аграрного сектору. Державні програми підтримки, що реалізуються Міністерством аграрної політики та продовольства України, спрямовані на стимулювання переробки продукції та модернізацію виробництва. Однак рівень інвестицій у тваринництво залишається нижчим, ніж у рослинництво, що посилює структурні диспропорції. За даними статистики, частка інвестицій у рослинницькі проекти перевищує 60 %, тоді як тваринництво отримує менше 25 %, що свідчить про нерівномірний розвиток підгалузей.

Важливим фактором трансформації є воєнні виклики та зміна логістичних умов. Воєнні дії призвели до втрати частини земель і виробничих потужностей, що зафіксовано у звітах Державної служби статистики України. Порушення експортних маршрутів і зростання логістичних витрат змусили підприємства переорієнтовуватися на внутрішні ринки та більш стійкі культури. У сукупності економічні, інституційні та воєнні фактори формують складний комплекс впливів, який визначає сучасну динаміку структурних змін АПК України.

Отже, структурні зміни в АПК України відображають посилення ролі рослинництва та скорочення тваринництва під впливом економічних і воєнних чинників. Обліково-статистичний аналіз підтверджує глибину цих трансформацій. Водночас структура АПК сьогодні є не лише економічним показником, а індикатором стійкості держави, тому пріоритетом має стати формування збалансованої та безпеково орієнтованої моделі розвитку.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua> (дата звернення: 04.03.2026)
2. SuperAgronom.com. Серед олійних культур у 2022 р. найбільший % падиння виробництва — у соняшнику. URL: <https://superagronom.com/news/16712-sered-oliynih-kultur-u-2022-r-naybilshiy--padinnya-virobnitstva--u-sonyashniku> (дата звернення: 04.03.2026)
3. Сікачина О., Гагалюк Т. Аналітичний огляд структури аграрного сектора України в контексті європейської інтеграції: агрополітичний звіт/ АРД. Київ, 2025 р. 64 с.
4. Юхновський О. Аналітичний огляд поточного стану та напрямків розвитку аграрної торговельної політики України в 2024 році: агрополітичний звіт / АРД. Київ, 2023 р. 19 с.

***Abstract:** The dynamics and transformation of the ratio between crop and livestock farming were studied, the economic and institutional factors of structural shifts were identified, and the problems of information support for analysis were outlined.*

***Keywords:** agricultural sector, structural changes, crop production, livestock farming, accounting and statistical analysis, economic factors, statistical monitoring, agricultural policy.*

Науковий керівник:

Христенко О. А.,

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри економіки підприємств,
Миколаївський національний аграрний університет*

УДК 005.936.3

Механізми мотивації персоналу та їх вплив на ефективність роботи підприємств

Коваленко Юлія,

здобувач вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»,

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** У тезах досліджено теоретичні та прикладні аспекти формування механізмів мотивації персоналу як стратегічного ресурсу підвищення ефективності діяльності підприємства. Розглянуто сутність мотивації через призму взаємодії внутрішніх потреб працівника та зовнішніх стимулів. У*